

SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN ÖFKE DÜZEYLERİNİN ARAŞTIRILMASI*

Emre BELLİ¹, ALİ GÜRBÜZ², Okan Gültekin³

ÖZET

Bu araştırmanın amacı; Atatürk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin öfke düzeylerinin araştırılmasıdır. Araştırmada öğrenilmiş güçlülük düzeyleri hakkında veriler elde etmek için; Spielberger ve ark. (1983) tarafından geliştirilen, Özer (1994) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Sürekli öfke, öfke ifade tarzı ölçeği (SÖÖTÖ), 314's erkek 196'i kadın olmak üzere toplamda 510 öğrenciye uygulanmıştır. Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde SPSS programında frekans, bağımsız gruplarda t-testi ve tek yönlü varyans analizi (Anova), farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için de Tukey testi yapılmıştır. Katılımcıların cinsiyetler arası öğrenilmiş güçlülük düzeylerinin karşılaştırılmasında anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. ($p=,000$). Buna göre; erkek öğrencilerin kadın öğrencilere oranla öfke düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Öfke, Spor, Beden Eğitimi.

AN INVESTIGATION OF ANGER LEVEL OF THE STUDENTS MAJORING AT THE FACULTY OF SPORT SCIENCES

ABSTRACT

The aim of this study is to explore anger levels of the students majoring at the Faculty of Sports Sciences at Ataturk University. For data collection, "Trait Anger and Anger Expression Scales", which was developed by Spielberger et al. (1983) and adapted into Turkish by Özer (1994), was used in the current study to examine the anger levels of students. This questionnaire was administered to a total of 510 students consisting of 314 male and 196 female students. For data analysis, SPSS statistical packet program was used for frequency analysis, and independent t-tests, one-way ANOVA and Tukey test were run to find out the source of the difference among different groups of participants. The results of the study showed that there was a significant difference in terms of the comparison of the anger levels regarding the participants' gender ($p=,000$). Based on this result, male students were found to favor anger levels much more than female students.

Keywords: Anger, Sports, Physical Education.

¹Spor Bilimleri Fakültesi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

²Rektörlük, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.

³Spor Bilimleri Fakültesi, Uludağ Üniversitesi, İstanbul.

*Bu makale 15.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Öfke kavramı, orta düzeyde sinirlenme ya da sıkıntıdan, hiddet ve şiddetli öfkeye (köpürme, tepesinin atması) kadar değişen geniş bir aralıktaki duygusal yaşantıyı tanımlamaktadır (Martin ve ark 2000). Öfke, bedensel, fiziksel, rahatsız edici öznel deneyimler, sözel, yüzselle ve otonomik tepkilerle ilişkili olan aynı zamanda bilişsel (düşünce, inanç, imaj vb.) durumlarla ilişkili bir gruba verilen etiket olarak da tanımlanır (Kassinove, 1995).

Spielberger; Öfke Tarzı Ölçeğinde 3 alt ölçek bulundurarak öfkeyi ifade etmiştir. Bu ölçekler, öfke duygusunun yok sayılarak, içerde yaşanma durumunu (öfke içte), öfke duygusunun direk olarak dışarıya yansımalarını (öfke dışta) ve öfke duygusunu mantıklı bir sebebe bağlama, reddetme, varlığını görmezden gelme gibi mantıksal davranışlarla kontrol edilmesini (öfke kontrol) değerlendirebilmek amacı ile geliştirilmiştir (Akt.Tekinsav, 2006)

Öfke; tıpkı diğer duygularımız olan, sevgi, susuzluk, uykusuzluk, mutluluk vb. gibi sahip olduğumuz temel duygulardan birisidir. Öfke kelimesi genelde; düşmanlık, saldırganlık ve hiddet ile birlikte kullanılmaktadır (Spielberger vd., 1983). Özellikle öfke ve saldırganlık birbirleriyle direk bağlantılı şekilde incelenmektedir. Fakat bu iki kavram, kavramsal olarak farklı anlamlar taşımaktadır. Retsinger'e göre saldırganlık eylem, öfke ise histir. Yoğun öfke genelde saldırgan davranışları tetiklese de, saldırganlığın temelinde her zaman öfke yoktur (Akt. Kısaç, 1997)

Günümüzde öfke duygusu ve öfke duygusunun eşlik ettiği istenmeyen davranışlar güvenli sosyal ortamları tehdit etmekte ve sosyal yaşamda önemli bir sorun olarak görülmektedir. Bu sorun başta eğitimciler olmak üzere okul yöneticilerini ve anne babaları kaygılandırmaktadır. Diğer yandan, okul atmosferi içerisinde yer alan bireylerin, öfke duygusunun sebep olduğu olumsuz davranışlar nedeniyle çatışmalar yaşadığı ve verimlerinin düştüğü de bilinmektedir. Bireylere öfke kontrolü becerisinin öğretilmesi gerekmektedir. Bu becerinin öğretilebileceği en uygun yerlerin başında okullar gelmektedir. Bu açıdan okullarda çatışmaları önleyici ve öfke kontrolü kazandırmaya yönelik rehberlik programlarının uygulanması gereksinim halini almıştır(Bemak ve Keys, 2000).

Bu veriler ışığında araştırmamız; lisans düzeyinde spor eğitimi alan öğrencilerimizin mevcut öfke durumlarının seviyesini belirlemesi bakımından önem arz etmektedir.

YÖNTEM

Bu araştırmanın amacı; Atatürk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerin öfke düzeylerinin araştırılmasıdır.

Araştırmanın evrenini; Atatürk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi'nde okuyan öğrenciler oluştururken, örneklem grubunu ise 314's erkek 196'i kadın olmak üzere toplamda 510 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmada öğrenilmiş güçlülük düzeyleri hakkında veriler elde etmek için; Spielberger ve ark. (1983) tarafından geliştirilen, Özer (1994) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Sürekli öfke, öfke ifade tarzı ölçeği (SÖÖTÖ) kullanılmıştır.

34 maddelik bir ölçektir ve değerlendirmesi "Hiç (1 puan), Biraz (2 puan), Oldukça (3 puan) ve Tümüyle (4 puan)" şeklinde yapılmaktadır. İlk 10 madde sürekli öfkeyi, sonraki 24 madde ise öfke ifade tarzlarını ölçmektedir. Sürekli öfke, kişinin genellikle kendisini nasıl hissettiğini, ne düzeyde öfke hissettiğini ifade etmektedir. Sürekli Öfke ölçeğinden en düşük 10, en yüksek 40puan alınabilmektedir. Öfke İfade Tarzı Ölçeği üç alt gruptan oluşmaktadır. Bunlar; öfke içe vurumu (13, 15, 16, 20, 23, 26, 27 ve 31. maddeleri), öfke dışı vurumu (12, 17, 19, 22, 24, 29, 32 ve 33. maddeleri) ve öfke kontrolü (11, 14, 18, 21, 25, 28, 30 ve 34. maddeleri) alt gruplarıdır. Öfke içe vurumu, öfke dışı vurumu ve öfke kontrolü alt ölçeklerinden en düşük 8, en yüksek 32 puan alınabilmektedir. Orjinal ölçeğin Cronbach Alpha değeri .77 ile .88 arasındadır.

Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde SPSS programında frekans analizi, bağımsız gruplarda t-testi ve tek yönlü varyans analizi (Anova), farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını bulmak için de Tukey testi yapılmıştır.

Elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS İstatistik Paket Programından yararlanılmış anlamlık düzeyi ($P<0,05$) olarak alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Tablolar

Cinsiyet	N	%
Erkek	314	61.6
Kadın	196	38.4
Yaş	N	%
17-21 yaş arası	208	40.8
22-26 yaş arası	241	47,2
27 Yaş ve üzeri	61	12
Bölüm	N	%
Antrenörlük	122	23,9
Beden Eğt.ve Spor.Öğrt.	110	21,6
Spor Yöneticiliği	130	25,5
Rekreasyon	148	29.1
Sınıf	N	%
1.Sınıf	120	23,5
2.Sınıf	116	22,7
3.Sınıf	129	25,3
4.Sınıf	145	28,5
Total	510	100

Katılımcıların cinsiyetlerine ilişkin dağılımlarına bakıldığında % 61.6'sının *erkek*; %38.4'ünün *kadın*; yaşlarına ilişkin dağılımlarına bakıldığında %40.8'inin *17-21 yaş* arasında, %47.2'sinin *22-26 yaş* arasında, %12'sinin *27 yaş ve üstü* olduğu görülmektedir. Bölümlere ilişkin dağılımlara bakıldığında; %23.9'unun *Antrenörlük*, %21.6'sının *Öğretmenlik*, %25.5'inin *Spor Yöneticiliği*, %29.1'inin *Rekreasyon*; sınıflarına ilişkin dağılımlarına bakıldığında; %23.5'inin *1.Sınıf*, %22.7'sinin *2.Sınıf*, %25.3'ünün *3.Sınıf* ve %28.5'inin ise *4.Sınıfta* oldukları görülmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Öfke Düzeylerinin Karşılaştırılması

Alt Boyut	Cinsiyet	N	Ortalama	Std.Sap.	t	p
Sürekli Öfke	Kadın	196	24.34	6,81	1,196	,000*
	Erkek	314	29.45	5,70		
Öfke İçerme Vurumu	Kadın	196	22.10	4,81	2,202	,000*
	Erkek	314	17.45	3,70		
Öfke Dışarı Vurumu	Kadın	196	18.28	4,81	1,216	,000*
	Erkek	314	23.36	3,70		
Öfke Kontrolü	Kadın	196	22,19	5,81	1,324	,000*
	Erkek	314	25.12	6,70		

*(p<0,05)

Veriler incelendiğinde katılımcıların cinsiyetlerine ilişkin öfke düzeylerinde **sürekli öfke** (p=,000), **öfke içerme vurumu** (p=,000), **öfke dışarı vurumu** (p=,000) ve **öfke kontrolü** (p=,000) boyutlarında anlamlı farklılığa rastlanmıştır.(p<0,05) Buna göre **sürekli öfke**

boyutunda **erkek** öğrencilerin ($\bar{x}=29.45\pm,5.70$), **kadın** öğrencilere ($\bar{x}=24.34\pm,6.81$) oranla sürekli öfke düzeylerinin daha fazla olduğu görülmektedir. **Öfke dışı vurumu** alt boyutunda **erkek** öğrencilerin ($\bar{x}=23.36\pm,3.70$), **kadın** öğrencilere ($\bar{x}=18.28\pm,4.81$) oranla öfke dışı vurumlarının daha fazla olduğu görülmektedir. Öfke kontrolü alt boyutunda **erkek** öğrencilerin ($\bar{x}=25.12\pm,6.70$), **kadın** öğrencilere ($\bar{x}=22.19\pm,5.81$); öfkelerini kontrol etmede daha zorlandıkları görülmektedir. Öfke içi vurumu alt boyutunda ise **kadın** öğrencilerin ($\bar{x}=29.45\pm,5.70$), **erkek** öğrencilere ($\bar{x}=24.34\pm,6.81$) oranla öfkelerini daha fazla içine attıkları görülmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Yaşlarına Göre Öfke Düzeylerinin Karşılaştırılması

Alt Boyut	Yaş	N	X	Std.Sap.	f	p	Post Hoc
Sürekli Öfke	17-21 yaş arası (a)	208	29.34	3,81	,277	,000*	a>b
	22-26 yaş arası (b)	241	26.45	4,70			a>c
	27 yaş ve üzeri (c)	61	25.96	4.12			
Öfke İçe Vurumu	17-21 yaş arası (a)	208	27.72	3,66	,197	,000*	c>a
	22-26 yaş arası (b)	241	28.45	3,70			
	27 yaş ve üzeri (c)	61	29.01	3,13			
Öfke Dışa Vurumu	17-21 yaş arası (a)	208	29.16	4,19	,362	,000*	a>b
	22-26 yaş arası (b)	241	25.36	4,27			a>c
	27 yaş ve üzeri (c)	61	25.16	4,42			
Öfke Kontrolü	17-21 yaş arası (a)	208	24,44	2,56	,167	,000*	c>a
	22-26 yaş arası (b)	241	24,76	2,70			c>b
	27 yaş ve üzeri (c)	61	28,45	2,96			

*(p<0,05)

Veriler incelendiğinde katılımcıların yaşlarına ilişkin öfke düzeylerinde **sürekli öfke** (p=,000), **öfke içi vurumu** (p=,000), **öfke dışı vurumu** (p=,000) ve **öfke kontrolü** (p=,000) boyutlarında anlamlı farklılığa rastlanmıştır.(p<0,05)

Buna göre **sürekli öfke** boyutunda **17-21 yaş arası** öğrencilerin ($\bar{x}=29.34\pm,3.81$), **22-26 yaş arası** öğrencilere ($\bar{x}=26.45\pm,4.70$) ve **27 yaş ve üzeri** ($\bar{x}=25.96\pm,4.12$) öğrencilere oranla sürekli öfke düzeylerinin daha fazla olduğu görülmektedir.

Öfke içi vurumu alt boyutunda **27 yaş ve üzeri** öğrencilerin ($\bar{x}=29.01\pm,3.13$), **17-21 yaş arası** öğrencilere ($\bar{x}=27.72\pm,3.66$) oranla öfke içi vurumlarının daha fazla olduğu görülmektedir.

Öfke dışı vurumu alt boyutunda **17-21 yaş arası** öğrencilerin ($\bar{x}=29.16\pm,4.19$), **22-26 yaş arası** öğrencilere ($\bar{x}=25.36\pm,4.27$) ve **27 yaş ve üzeri** ($\bar{x}=25.16\pm,4.42$) öğrencilere oranla öfke dışı vurumlarının daha fazla olduğu görülmektedir.

Öfke kontrolü alt boyutunda ise ve **27 yaş ve üzeri** öğrencilerin ($\bar{x}=28.45\pm,2.96$), **22-26 yaş arası** öğrencilere ($\bar{x}=24.76\pm,2.70$) ve **17-21 yaş arası** öğrencilere ($\bar{x}=24.44\pm,2.56$) oranla öfkelerini daha fazla içine attıkları görülmektedir.

Tablo 4. Katılımcıların Bölümlerine Göre Öfke Düzeylerinin Karşılaştırılması

Alt Boyut	Bölüm	N	X	Std.Sap.	f	p
Sürekli Öfke	Antrenörlük	122	28.34	1,45	,118	,456
	Beden Eğt.Öğr.	110	28.45	1,56		
	Spor Yöneticiliği	130	28.26	1.34		
	Rekreasyon	148	28.24	1.18		
Öfke İç Vurumu	Antrenörlük	122	29.14	2,42	,226	,276
	Beden Eğt.Öğr.	110	29.26	2,16		
	Spor Yöneticiliği	130	29.07	2,13		
	Rekreasyon	148	29.18	2,34		
Öfke Dış Vurumu	Antrenörlük	122	27.96	2,76	,179	,343
	Beden Eğt.Öğr.	110	27.89	2,45		
	Spor Yöneticiliği	130	28.02	2,34		
	Rekreasyon	148	28.06	2,29		
Öfke Kontrolü	Antrenörlük	122	27.21	2,33	,524	,294
	Beden Eğt.Öğr.	110	27.25	2,41		
	Spor Yöneticiliği	130	27.26	2,36		
	Rekreasyon	148	27.19	2.29		

*(p<0,05)

Veriler incelendiğinde katılımcıların bölümlerine ilişkin öfke düzeylerinde **sürekli öfke** (p=,456), **öfke iç vurumu** (p=,276), **öfke dış vurumu** (p=,343) ve **öfke kontrolü** (p=,294) boyutlarında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.(p>0,05)

Tablo 5. Katılımcıların Sınıflarına Göre Öfke Düzeylerinin Karşılaştırılması

Alt Boyut	Sınıf	N	X	Std.Sap.	f	p	Post Hoc
Sürekli Öfke	1.Sınıf (a)	120	29.10	3,45	,223	,000*	a>d
	2.Sınıf (b)	116	28.75	3,56			
	3.Sınıf (c)	129	28.69	3.34			
	4.Sınıf (d)	145	27.24	3.18			
Öfke İç Vurumu	1.Sınıf (a)	120	27.22	3,42	,245	,015*	d>a
	2.Sınıf (b)	116	27.64	3,16			
	3.Sınıf (c)	129	27.69	3,13			
	4.Sınıf (d)	145	28.18	2,34			
Öfke Dış Vurumu	1.Sınıf (a)	120	28.96	3,76	,283	,001*	a>d
	2.Sınıf (b)	116	28.45	3,45			
	3.Sınıf (c)	129	28.39	3,34			
	4.Sınıf (d)	145	27.96	3,29			
Öfke Kontrolü	1.Sınıf (a)	120	27.31	3,33	,294	,002*	d>a
	2.Sınıf (b)	116	27.75	3,41			
	3.Sınıf (c)	129	27.76	3,36			
	4.Sınıf (d)	145	28.26	3.29			

*(p<0,05)

Veriler incelendiğinde katılımcıların sınıflarına ilişkin öfke düzeylerinde **sürekli öfke** (p=,000), **öfke iç vurumu** (p=,015), **öfke dış vurumu** (p=,001) ve **öfke kontrolü** (p=,002) boyutlarında anlamlı farklılığa rastlanmıştır.(p<0,05)

Buna göre **sürekli öfke** boyutunda **1.Sınıf** öğrencilerin ($\bar{x}=29.10\pm,3.45$), **4.Sınıf** öğrencilere ($\bar{x}=27.24\pm,3.18$) oranla sürekli öfke düzeylerinin daha fazla olduğu görülmektedir.

Öfke içe vurumu alt boyutunda **4.Sınıf** öğrencilerin ($\bar{x}=28.18\pm,2.34$), **1.Sınıf** öğrencilere ($\bar{x}=27.22\pm,3.42$) oranla öfke içe vurumlarının daha fazla olduğu görülmektedir.

Öfke dışa vurumu alt boyutunda **1.Sınıf** öğrencilerin ($\bar{x}=28.96\pm,3.76$), **4.Sınıf** öğrencilere ($\bar{x}=27.96\pm,3.29$) oranla öfke dışa vurumlarının daha fazla olduğu görülmektedir.

Öfke kontrolü alt boyutunda ise ve **4.Sınıf** öğrencilerin ($\bar{x}=28.26\pm,3.29$), **1.Sınıf** öğrencilere ($\bar{x}=27.31\pm,3.33$) oranla öfkelerini daha fazla içine attıkları görülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Atatürk Üniversitesi Spor bilimleri fakültesindeki öğrencilerin öfke düzeylerini araştırmak amacıyla yapılan bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Katılımcıların cinsiyetlerine ilişkin öfke düzeylerinde anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. Erkek öğrenciler öfke dışa vurumunda, sürekli öfke de ve öfke kontrolünde kadın öğrencilere oranla daha fazla ortalamaya sahiptirler. Öfke içe vurumunda da kadınlar daha fazla ortalamaya sahiptirler. Bu durum özellikle ülkemizde yetiştirilme tarzından dolayı çocukluk ve ergenlik dönemlerinde, erkeklerin kadınlara oranla daha fazla dışarıda zaman geçirmelerinden, duygularını daha rahat ifade edebilmelerinden ve fiziki dışa vuruma daha yatkın olmalarından dolayı kaynaklanabilir. Sonuç olarak da kadınların öfke içe vurumlarının fazla çıkması bu yorumla paralellik seyretmektedir. Literatürde kadın ve erkeklerin öfke ifade etme biçimlerinde farklılıklar olduğuna dair çalışmalara rastlanmıştır.(Balkaya 2001, Balkaya ve Sahin 2003, Buntanie ve Costenber 1997, Sala 1997, Tambağ ve Öz 2005).

Katılımcıların sınıflarına ilişkin öfke düzeylerinde anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. Buna göre sürekli öfke ile öfke dışa vurumunda 1.sınıf, öfke kontrolü ve öfke içe vurumunda ise 4.sınıf öğrencilerinin yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Bu durum sınıfın artması ile birlikte yaşları da artan ve hayat tecrübesi artan bireylerin olaylara verdiği tepkilerini kontrol etmeye başlamasından dolayı kaynaklanabilir. Gözen (2017) Özel yetenek ile öğrenci alan fakültelerdeki öğrencilerin öfke idare tarzlarını araştırdığı çalışmasında; İçte tutulan öfke tarzı açısından dördüncü sınıftaki öğrenciler ile birinci ve ikinci sınıftaki öğrenciler arasında anlamlı farklılıklara ulaşmıştır. Bu bulgu elde ettiğimiz bulguyu destekler niteliktedir. Sezan (2016) üniversite öğrencilerinin sınıfları ile içte tutulan öfke ifade tarzının karşılaştırılmasında 1.sınıflar lehine anlamlı farklılıklara ulaşmıştır. Bu bulgu ise elde ettiğimiz bulgular ile çelişmektedir.

Katılımcıların yaşlarına ilişkin öfke düzeylerinde anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. Buna göre sürekli öfke ile öfke dışı vurumunda 17-21 Yaş, öfke kontrolü ve öfke içe vurumunda ise 27 Yaş ve üzeri öğrencilerinin yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Bu bulgu sınıf değişkeninde bulgularla paralellik göstermektedir. Sınıfla birlikte yaş değişkeni de arttığından dolayı yaş daha yüksek olan öğrenciler zamanlı öfkelerini kontrol etmeye başarmış olabilir.

Genel ortalamalarına bakıldığında da katılımcıların öfke düzeylerinin ortalamanın üstünde olduğu görülmektedir. Öfke hali insanlarda normal bir durum söz konusu olmakla birlikte burada önemli olan bu duygunun uygun ifade edilememesidir.

Öfke duygusunun bireyleri olumsuz davranışlara iterek verimliliği düşürdüğü göz önüne alındığında bireylere öfke kontrolü becerisinin kazandırılarak; katılımcıları sürekli öfke hallerinden kurtararak, öfkelerini dışı vurmalarını veya içe atmalarını engellemek gerekmektedir. Bu becerinin öğretilebileceği en uygun yerlerin başında okullar gelmektedir. Bu açıdan okullarda çatışmaları önleyici ve öfke kontrolü kazandırmaya yönelik rehberlik programlarının uygulanması gereksinim halini almıştır. Sonuç olarak; gelecekte spor alanında diploma sahibi olacak bu gençlere öfke ile baş edecek beceriler kazandırılması hem Türk sporu hem de fair-play ruhu adına önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR

1. **Balkaya F.** (2001). Çok Boyutlu Öfke Envanterinin Geliştirilmesi ve Bazı Semptom Gruplarındaki Etkisi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Bölümü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
2. **Balkaya F, Şahin N.H.** (2003). Çok Boyutlu Öfke Ölçeği. Türk Psikiyatri Dergisi, 14(3): 192-202.
3. **Bemak F, Keys S.** (2000). Violent and Aggressive Youth. Intervention and Prevention Strategies for Changing Times, Corvin Press inc, California.
4. **Buntaine RL, Costanbader VK.** (1997). Self-Reported Differences in the Experience and Expression of Anger Between Girls and Boys. Sex roles, 36(9/10): 625-637. Butler, J. (2007). Melankoli ve Toplumsal Cinsiyet-Reddedilmiş Özdeşleşme.(çev. Zeynep Direk), Cogito, (51), 273-292.
5. **Gözen, İ.** (2017). Özel Yetenek Sınavı İle Öğrenci Alan Fakültelerdeki Öğrencilerin Öfke İfade Tarzları, Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
6. **Kassinove, H. ve Sukhodolsky, D.G.** (1995). Anger disorders; basic science and practice issues. Anger Disorders; Definition, Diagnosis and Treatment. 18(3), 173-205.
7. **Kısaç, İ.** (1997). Üniversite öğrencilerinin bazı değişkenlere göre sürekli öfke ve öfke ifade düzeyleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
8. **Kiraz E.** (2016). Ergenlerde Öfke Atılma ve İlişkili Faktörler, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Aydın.
9. **Martin R, Watson D, Wan CK.** (2000). A Three-factor Model of Trait Anger: Dimensions of Affect, Behavior and Cognition. Journal of Personality, 68(5): 869-897.
10. **Özer A.K.** (1994). Sürekli Öfke (SL-Öfke) ve Öfke İfadesi Tarzı (Öfke-Tarz) Ölçekleri ön çalışması, Türk Psikoloji Dergisi, 9(31):26-35.
11. **Sala** (1997). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Öğrencilerinin Öfke İfade Etme Biçimlerinin Belirlenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık

- Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Programı Bilim Uzmanlık Tezi, Ankara.
- 12. Sezan T.** (2016). Spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin öfke ifade tarzları. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- 13. Spielberger, C.D., Jacobs, G.A., Russell, S.F., Crane, R.J.** (1983). Assessment of Anger: The State-Trait Anger Scale, In J.N. Butcher & C.D. Spielberger (Eds.) Advances in personality assessment, Hillsdale, NJ:LEA, Vol:2, 159-187.
- 14. Tambağ H, Öz F.** (2005). Aileleri ile Birlikte ve Yetiştirme Yurtlarında Yaşayan Ergenlerin Öfke ifade Etme Biçimleri. Kriz Dergisi, 13(1): 11-21.
- 15. Tekinsav Sütçü, G.** (2006). Ergenlerde öfke ve saldırganlığı azaltmaya yönelik bilişsel davranışçı bir müdahale programının etkililiğinin değerlendirilmesi(Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İzmir.

